

Pobačaj - moralni čin ili ne?

Jovanovska, Anja

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:457707>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET RIJEKA

POBAČAJ - Moralan čin ili ne ?

Završni rad

STUDIJ: Dvopredmetni studij filozofije i povijesti

AKADEMSKA GODINA: 2018./2019.

MENTOR: prof.dr.sc. Snježana Prijić-Samaržija

STUDENT: Anja Jovanovska

SAŽETAK

Malobrojne teme otvaraju širok dijapazon rasprava. Jedna od takvih je tema pobačaja koja ujedno otkriva i veliki broj snažnih argumenata koji zastupaju oprečne strane konstatacije da li je pobačaj moralan čin ili ne. Uz tu problematiku povezuju se i razne druge teme poput kontracepcije koja je za neke također samo sredstvo oduzimanja života ili priziva savjesti. Prikazat ću što je to pobačaj i kontracepcija te osim argumenata konzervativaca i liberala, kakvo je stajalište Katoličke Crkve. Aktualna tema priziva savjesti: Što je to uopće? Na čemu se zasniva? Također će biti sadržan u mom završnom radu. Zakonodavstvo smatra da je pobačaj legalan do određenog vremena, može li doći to toga da se on zakonom zabrani? Do čega nas to može dovesti? Imamo li pravo oduzeti ženi njeno pravo na svoje tijelo ili to uopće nije na njoj nego nešto veće od nje. Teme koje obrađujem stvaraju mnoge polemike za koje se traži odgovor koji će svima odgovarati.

Ključne riječi: pobačaj, kontracepcija, priziv savjesti, Katolička Crkva, živo biće, pravo, osoba..

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2.1 Što je to pobačaj?	1
2. FETUS- OSOBA ILI NE ?	3
2.1 Konzervativna struja	3
2.1.1 Pokret za život („Pro-life“).....	5
2.2 Liberalna struja	5
2.2.1 Pokret Za izbor („Pro-choice“).....	6
2.3 Početak nastanka osobe	7
3. STAV KATOLIČKE CRKVE	8
4. KONTRACEPCIJA	11
5. PRIZIV SAVJESTI	13
6. ZAKONODAVSTVO O POBAČAJU	15
7. ZAKLJUČAK	17
8. LITERATURA	19

1. UVOD

Polemika koja je sve aktualnija u današnje vrijeme vodi se oko pitanja: je li pobačaj dopustiv i pravo svake žene ili je pobačaj prekidanje života jednog nedužnog bića? Upravo je to i glavni predmet spora konzervativne i liberalne struje. Obje struje imaju čvrste argumente za ono za što se zalažu i zašto ono za što se zalažu smatraju ispravnim. No, svaka osoba kao individua ima stav što je za nju ispravno pa i o temi pobačaja na to uvelike utječe njeno obrazovanje i okruženje uključujući i njena religijska stajališta. Najveći pobornik konzervativne struje je Katolička Crkva koja smatra da je pobačaj jednostavno nedopustiv koliko i ubojstvo, a s druge strane imamo pobornike pokreta "za izbor" koji smatraju da je žena ta koja odlučuje o sebi i svome životu. O njihovim argumentima ću više govoriti u svome radu.

Cilj mog završnog rada je definirati što je to pobačaj, kakve su njegove posljedice i obrazložiti stavove onih koji se zalažu za pobačaj i smatraju ga moralno dopustivim. Prikazati ženu kao osobu koju treba razumjeti, a ne osuđivati, dok s druge strane imamo stavove onih koji osuđuju i smatraju da je pobačaj nedopustiv jer je fetus živo biće sa statusom osobe. Argumentirat ću oba stava i za što se oni točno zalažu, a posebno bi se fokusirala na stavove Katoličke Crkve koja je glavni predstavnik konzervativnog stava i pokreta "za život" i protivnik kontracepcije. Također, osvrnut ću se i na temu *Priziva savjesti* kao aktualnu temu o kojoj danas sve više čujemo i koja je prisutna u različitim segmentima društvenog života. Pokušat ću argumentirati u prilog stava da je važno da je pobačaj legalan i dostupan i koje su njegove posljedice ako se oduzme kao pravo ženi koja ga želi primijeniti. No, prije nego li krenem na samu srž svog završnog rada, smatram da bi se trebalo upoznati s definicijom pobačaja, njegovim vrstama i posljedica za ženu koja se na njega odluči.

2.1 Što je to pobačaj?

Definicija pobačaja glasi da je to namjerno odstranjenje ploda, odnosno prekid života nakon začeća. U raspravama se zbog jednostavnosti govori o fetusu iako to i nije najtočniji termin barem s medicinskog stajališta. Zato treba imati na umu da;

„fetus označava stupanj razvoja zigote(stupanj od začeća do implantacije na stjenku maternice koja se odvija tjedan dana kasnije) i embrija (od implantacije do osmog tjedna razvoja), pa trenutka rođenja"¹.

Kada se govori o pobačaju mora se znati da postoje dvije glavne vrste pobačaja a to su spontani pobačaj i namjerni pobačaj. Glavna razlika je ta da do spontanog pobačaja žena ne dolazi svojom odlukom i izveden je bez medicinske intervencije. Pobačaj je jedna vrlo kompleksna tema oko koje ima kako sam već navela i kako ću govoriti u svom završnom radu mnogo polemike. Postoje stavovi za i protiv koji su vrlo snažni, no moramo se složiti da je to jedna vrlo teška odluka svake žene koja se odlučila na taj zahvat. Kada žena ipak donese odluku da ne želi imati dijete preporučuje se da zahvat obavi što prije radi sigurnosti. Postoje više vrste pobačaja, ovisno o kojem mjesecu trudnoće se radi.

Izvođenje pobačaja kemijskim supstancama:

- a) Ne kirurški pobačaj učinkovit je do 9 tjedna trudnoće. To je rana trudnoća koja se prekida unosom lijekova u razmaku od 48 sati i sličan je prirodnom pobačaju koji se događa u ovome razdoblju. Kombinacija mifepristona i prostaglandina omogućuje pobačaj bez kirurške intervencije.
- b) Kontracepcijske pilule „za jutro poslije" onemogućuju ako se uzmu tokom 72 sata nakon nezaštićenog spolnog odnosa da dođe do oplodnje jajne stanice, ako je došlo do začeća. Djelovanjem tablete oplodna jajna stanica umire.

Kirurške metode izvođenja pobačaja:

- a) Vakuumska aspiracija je metoda koja fetus iz utrobe uklanja usisavanjem. To je postupak koji se izvodi kad je žena u višem stupnju trudnoće (od 9 do 15 tjedna). To je bolniji način od pobačaja u ranom razdoblju.
- b) Kirurška dilatacija je postupak koji se mora izvoditi pod općom anestezijom, i izvodi se s klišetima i usisnom cijevi. Primjenjuje se kada je žena ušla u 15. tjedan trudnoće.

¹ Prijić, S. Pobačaj za i protiv. Rijeka:1995, str 1.

- c) Kasni pobačaj je vrlo sličan porodu jer se maternica otvara lijekovima i može trajati nekoliko sati i izvodi se od 20 do 24 tjedna trudnoće.²

Ovo su dakle načini pobačaja koji se mogu izvesti . Naravno kod svakog postoji rizik kao što su krvarenja, oštećenja maternice i slično, ali to nije učestala pojava. U Hrvatskoj su svi ovi načini dopušteni ovisno o situaciji. Legalan pobačaj je onaj koji se izvede do 10. tjedna trudnoće. Sve ostalo se izvodi pod posebnim okolnostima. Zakon koji je donesen 1978. godine na snazi je i danas.

2. FETUS- OSOBA ILI NE ?

Najveća polemika oko pobornika za i protiv pobačaja vodi se upravo oko stavke da jedni smatraju da je fetus već od samog začetka živo biće sa statusom osobe dok drugi smatraju da to nije tako. Stoga je upravo fetus u srcu rasprave oko abortusa.

Ljudi koji zauzimaju stav da je abortus nedopustiv smatraju da je fetus već od samog začetka osoba te su kao takvi pobornici konzervativne struje, dok drugi smatraju da on postaje osobom kada dođe na ovaj svijet te pripadaju liberalnoj struji.

2.1 Konzervativna struja

Pod konzervativnu struju spadaju koji smatraju da je fetus već od samoga začeća živo biće koje ima status osobe i kao takvo majka mu nema pravo uskratiti život jer se radi o ubojstvu.

Neki autori poput J. Noonan-a smatraju da je dovoljan uvjet za biti osobom :

„...genetska ljudskost, odnosno da je osoba svatko tko je začet od ljudskih roditelja...fetus je osoba od trenutka začeća jer je začet od ljudskih roditelja tj. zato jer se zaćem stjeće genetska ljudskost³.

Fetus je ljudsko biće jer je ono zaćeto od ljudskih roditelja; odnosno fetus postaje osoba od trenutka njegova zaćea i po tome ono ima svako pravo na život kao i svaka osoba koja već postoji na ovome svijetu, oduzimanje njegova života smatra se hotimićnim ubojstvom. Najveći

² Metode izvođenja pobačaja < raspoloživo na : https://hr.wikipedia.org/wiki/Poba%C4%8Daj#cite_note-13>, [pristupljeno 05.08.2019]

³ Prijić, S. *Pobačaj za i protiv*. Rijeka:1995, str 2.

predstavnik konzervativne struje je Katolička Crkva koja se pobačaju protivi od početka svojeg djelovanja. U prošlosti je bila puno rigoroznija pa su žene koje su abortirale bile osuđivane na smrt. Danas se to uvijek smatra jednim od najvećih grijeha.

Ovim kritikama konzervativne struje odnosno J. Noonan-a nastoji se prikazati da postoji nejasnoća i manjkavosti oko argumenta na kojemu se ona zasniva.

a) KRITIKE J. NOONAN-A

- 1.) Kako zastupnici konzervativne struje smatraju da fetus postaje ljudskim bićem i osobom od njegova začeća na to se nadovezuje i nekoliko prigovora. Neki smatraju da „*osobom obično ne smatramo kuglicu tkiva kakvo je oplodeno jaje*“⁴ ujednačuju to s time da je žir već hrast, ili da smiješane sastojke bez daljnjeg razvitka smatramo pitom.
- 2.) Također autori navode da uvjet osobnosti nije dovoljan i to prikazuju kroz misaoni eksperiment gdje imamo bića koja nisu *homo sapiensi*, ali imaju osjećaje, svjesni su itd...Po uvjetu osobnosti njih ne možemo smatrati osobama jer ne spadaju pod *homo sapiense*, odnosno nisu začeti od ljudskih roditelja. No, postoje ljudi kojima su otkazale osnovne životne funkcije, nisu svjesni svoga postojanja, ne mogu jesti, piti i umjesto njih sve rade medicinski aparati. Takvi ljudi iako spadaju pod *homo sapiense*, ne možemo ih smatrati osobama u pravom smislu te riječi. Zbog toga što nemaju svojstva kojima kvalificiramo osobe, a to su: svijest, samoinicijativno djelovanje, mišljenje, sposobnost komunikacije i samosvijest.
- 3.) U trenutku začeća jednojajčanih blizanaca, ne zna se da su blizanci jer se oni odvajaju tek u drugome tjednu trudnoće. Time se dakle želi pokazati da fetus ne može biti osoba već kod samoga začeća : „*To znači da u trenutku začeća još nisu dvije osobe, odnosno, da trenutak začeća nije odlučan u pogledu pitanja određenja osobnosti*“⁵. Iz stava da se radi o neponovljivom genetskom kodu,

⁴ Baccarini E. i Prijić Samaržija S. *Praktična etika*. Zagreb:2007, str 97.

⁵ Prijić, S. Pobačaj za i protiv. Rijeka:1995, str 4.

moгуće je izvesti posljedicu da pobačaj jednog blizanca ne bi bio ubojstvo jer se u drugome nalazi neponovljivi genetski kod.

2.1.1 Pokret za život („Pro-life“)

Konzervativna struja tvrdi da je fetus osoba sa punim pravom na život i nitko mu kao takvom to ne može oduzeti, a ako se to učini to se smatra ubojstvom. Konzervativci smatraju da je pobačaj u svakom pogledu nedopustiv čak i kada se govori o posebnim slučajevima u kojima je došlo do trudnoće silovanjem, incestom ili je ugrožen život majke i pritom dođe do sukoba temeljnih prava na život. U slučaju moguće smrti majke konzervativci smatraju da je manje zlo ako se dopusti da majka umre, nego da se utječe na namjernu smrt fetusa. Fetus je živa, nevina osoba i konzervativci smatraju da ga je nedopustivo ubiti iako je produkt silovanja ili incesta jer ono kao takvo nije odgovorno da je u takvim okolnostima nastalo.

Pobačaj u kojem majka želi spriječiti trudnoću radi deformiranosti fetusa smatra se ubojstvom iz milosrđa. Ovdje se postavlja pitanje života koji je vrijedan življenja; prema konzervativnom stavu nije važno u kakvom je zdravstvenom stanju fetus. Nedopustivo je namjerno sprječavanje život i u slučaju da je taj život pun patnje i boli.

2.2 Liberalna struja

Liberalna struja smatra da fetus ne može biti osoba od samoga začeća, ali također da nije osoba ni tijekom majčine trudnoće ni odmah nakon rođenja. Kod liberalne struje se smatra da se treba raditi razlika između genetske i moralne ljudskosti. Sama genetska ljudskost nije dovoljna da bi se fetus mogao smatrati osobom smatra Mary Anne Wrren:

„fetus u genetskom smislu pripadnik homo sapiensa (ili genetski neponovljiva kombinacija), on ne udovoljava uobičajenom pojmu osobe, onom što obično podrazumijevamo pod osobnošću kojom se uvjetuje posjedovanje ljudskih prava.“⁶

⁶Prijic-Samaržija,S: Pobačaj-za i protiv. Rijeka,1995,str.5

Ona smatra da pet kriterija čini moralnu ljudskost: svjesnost, sposobnost zaključivanja ili racionalnost, samoinicijativna djelatnost, sposobnost komunikacije i samosvijest. Mnogi autori imaju slično shvaćanje moralne ljudskosti, ali zajedničko svima je da fetus ne smatraju osobom jer ne ispunjava ove kriterije, točnije ni jedan od navedenih pet kriterija. Zastupnici ovoga stava ne izjednačuju pobačaj sa hotimičnim ubojstvom kako je slučaj kod suprotnog stajališta⁷.

a.) KRITIKE

- 1.) Kao kritika ove struje pojavljuje se primjedba da tek rođena djeca ili djeca u ranoj dobi ne odgovaraju uvjetima moralne ljudskosti; djeca u tom periodu života nisu svjesna i ne znaju rasuđivati svoje postupke. Ovom kritikom se želi reći da ako se pobačaj ne smatra ubojstvom da se njime ne bi trebalo smatrati ni čedomorstvo jer ni on ne odgovara uvjetima moralne ljudskosti koji opravdavaju pobačaj.

2.2.1 Pokret Za izbor („Pro-choice“)

Kod liberalne struje puno više se sagledava majka; njena prava kao osobe, situacija u kojoj se nalazi i razlozi zbog kojeg se odlučila na takav postupak itd. Ovo je vrlo kompleksno jer se razmatra koje je temeljno pravo kojim žena može dobiti prava na pobačaj.

Zagovornici pobačaja smatraju da svaka osoba ima puno pravo na svoje tijelo i na ono što želi sa njime učiniti. Kako odlučuje o svome tijelu tako i majka odlučuje i o svemu što je u njenom tijelu u ovom slučaju – fetus.

Navest ću argumente koji pokušavaju dati ženi temeljno pravo na pobačaj: pravo posjedovanja, privatnosti, autonomiju tijela i odlučivanje o vlastitome tijelu.

Prvi argument je onaj koji govori o pravu posjedovanja. U tom argumentu na fetus se gleda kao na vlasništvo majke. Kao što žena može biti vlasnica nekakve odjeće ili nakita, tako je i vlasnica fetusa. Ovakva analogija nije održiva i nije prihvatljiva jer na fetus gleda kao puki materijalni objekt.

⁷Warren,M.A.O moralnom i zakonskom statusu pobačaja.U: Prijić-Samaržija,Snježana:Pobačaj-za i protiv.Rijeka:1995, str.43-58

Drugim argumentom nastoji se izjednačiti fetus s nekim dijelom tijela poput ruke ili noge. Ovaj argument se ne smatra prihvatljivim kao temeljno pravo na pobačaj jer se fetus ne smatra nekim bezvrijednim tkivom.

Treći argument prikazuje metaforički majčino tijelo kao hotel:

„Osoba koja udomljuje drugu osobu u vlastitom hotelu ima pravo održati gostoprimstvo, ali je nema pravo izbaciti ukoliko to za izbačenu osobu nužno znači smrt.“⁸

Ovom analogijom se želi reći da je žena utočište za fetus, ali bez tog utočišta fetus ne može postojati i ako mu ga majka oduzme ono umire.

Kod interpretacije pravo na privatnost ona pretpostavlja da je pobačaj čin koji se tiče jedino osobe koja ga planira učiniti, odnosno žene i da taj čin ne uključuje žrtve odnosno fetus. Ova interpretacija se izjednačuje s odlukom o homoseksualnosti ili uživanju u drogama.

No, što ako pretpostavimo da je fetus osoba? J.J. Thomson pokušava opravdati pobačaj u takvoj situaciji argumentom pravo na autonomiju tijela. Za takav primjer daje se analogija u kojoj je nepoznata osoba vezana uz nas i samo joj mi možemo omogućiti da ne umre. To što joj pomažemo nama neće naštetiti i njoj će pomoći. No, J.J. Thomson iako smatra da bi bilo ljubazno od nas da nepoznatoj osobi pomognemo, ako to ne želimo učiniti nismo učinili ništa moralno pogrešno. Time se želi reći da ako žena želi učiniti pobačaj to je moralno dopušteno jer ona odlučuje o svome tijelu⁹.

2.3 Početak nastanka osobe

Po pitanju pobačaja imamo dvije vrlo ekstremne struje; konzervativnu i liberalnu, svaku na svoj način. No, ako se odmaknemo od pitanja genetske i moralne ljudskosti otvara nam se i treća opcija, a to je da pokušamo odrediti granicu kada fetus stvarno postaje osobom. Kod određivanja te granice navodi se mnogo prijedloga tako da bi se napokon mogao naći i točan odgovor.

Animatus je crkveni pojam koji potiče još od Aristotela. On označuje trenutak u kojemu majka prvi put osjeti kako se fetus pomiče i to je znak da je fetus dobio dušu. Danas se zna da je fetus

⁸Baccarini E. i Prijić Samaržija S. *Praktična etika*. Zagreb:2007, str 120.

⁹ Warren, M.A. O moralnom i zakonskom statusu pobačaja. U: Prijić-Samaržija, Snježana: Pobačaj-za i protiv. Rijeka: 1995, str.46.

živ prije tog trenutka, ali i da bi se nepokretnim osobama po ovome prijedlogu trebao oduzeti status osobe.

Pobačaj u SAD-u je ozakonjen 1973. godine i kao ključni trenutak razgraničenja fetusa od osobe i pred osobe smatraju kada je dijete sposobno živjeti samo izvan majčinoga tijela. Iako na ovaj prijedlog nadovezuju mnoge primjedbe, glavna točka koja ga oslabljuje jest da nitko ne zna točno kada dijete može živjeti izvan majčinog tijela jer to na kraju ovisi i o njemu samom. Također dolazi do razlika u zakonima zemalja, primjerice u Engleskoj dijete se smatra spremnim za živjeti izvan majčinog tijela nakon 3. mjeseca, dok u SAD-u nakon 6. mjeseca.

Kada fetus počne reagirati na okolinu, ima pamćenje što se također nudi kao jedan od kriterija razgraničenja, no fetus već u ranom stadiju može reagirati na podražaje iz okoline (majčin glas, glazba), a odrasla osoba kada oboli od Alzheimerove bolesti gubi pamćenje, sjećanja. Dovodi li to do toga da takav bolesnik gubi status osobe? Zbog tih nepreciznosti ni ovaj kriterij se ne može smatrati točnim kod određivanja granice.

Kao posljednji navodi se rođenje; kad se fetus rodi, on već tada postaje vidljiv svijetu, postaje dio socijalne zajednice. Ovaj kriterij se smatra također ne prihvatljivim jer je fetus jednak onoga dana kada se rodio i dan prije poroda, a po kriteriju rođenja on se dan prije ne smatra osobom.

Kako se navedenim kriterijima nije mogao dati točan odgovor, postavlja se pitanje je li uopće moguće odgovoriti na ovo pitanje? Ponovno se vraćamo na to je li fetus osoba od trenutka stvaranja jedinstvenog genetskoga koda koji će se vremenom razvijati u punopravnu osobu, osobu koja će s vremenom svoga razvoja zadovoljavati i kriterije liberala jer će steći i svijest i racionalnost itd. Načelo potencijalnosti, kada se ovako sagleda, ide u prilog konzervativnom stavu jer svaki fetus će jednom postati živo, vidljivo biće dio društvene zajednice sa sviješću, racionalnošću, imamo li mu onda pravo to oduzeti?

3. STAV KATOLIČKE CRKVE

O Katoličkoj Crkvi sam odlučila govoriti zasebno jer se ona smatra najvećim protivnikom pobačaja od početka rasprave. Na Drugom Vatikanskom koncilu 1965.godine pobačaj je izjednačen s čedomorstvom i naziva se ubojstvom.

Katolička Crkva smatra da život nastaje odmah kod začeća i da je zločin oduzeti ga nevinom biću. Kada Crkva govori o pobačaju ona govori o borbi života i smrti, a papa koji se izrazito zalagao za život bio je Ivan Pavao II. koji je napisao svoju Encikliku života (*Evangelium vitae*). U Enciklici se govori o životu kao nepovredivosti svakog čovjeka; nitko čovjeku nema pravo

oduzeti život. On navodi da se ubojstvo fetusa koje je izvedeno zbog opravdanih razloga smatra ubojstvom nevinoga bića. Čin pobačaja je direktno ne pridržavanje pete Božje zapovijedi „Ne Ubij“ , a kršenje je veliki grijeh.

Ivan Pavao II smatra da je pobačaj osnovni termin čija je definicija oduzimanje života i da su svi drugi nazivi poput npr. prekida trudnoće samo lažni termini koji ublažavaju stvarnost prave situacije. Na taj je način ženi koja se odluči na taj korak lakše i ne shvaća moralnu odgovornost. Kada bi žena počela razmišljati da ono što uistinu čini jest oduzimanje života nekom nedužnome biću čije postojanje ovisi o njenoj volji neće joj to biti tako lako učiniti. Oduzimanjem života mi oduzimamo nekome njegovo dostojanstvo, a dostojanstvo uzimanja života nikada ne bi trebalo biti oduzeto smatra Ivan Pavao II:

„ Ni koja prilika, ni koja svrha i nikakav zakon na svijetu neće moći dozvoliti jedan čin koji je u biti nedopustiv, jer je protivan Zakonu Božjem, napisanom u srcu svakog čovjeka, razumom prepoznatljiv i od Crkve proglašen“¹⁰

Time se želi reći da ako si dajemo za pravo oduzeti život nerođenome djetetu jer nama u nekome trenutku života to odgovara, to bi značilo da je ispravno oduzeti život nekoj osobi koja je već vidljiva vanjskom svijetu jer nam to u tom trenutku odgovara. Naravno, to nije ispravno i tako navodi i njegov citat.

Osim što govori o majkama kao krivcima za odluku na pobačaj dotakao se i drugih u njezinoj okolini. Smatra da otac djeteta, ako nagovara majku na pobačaj ili ako se slaže s njezinom odlukom da ne želi zadržati dijete je jednako kriv kao i majka ali prikriveni krivac jer kako i sam Ivan Pavao govori u svojoj enciklici *Mulieris Dignatatem* žene su uvijek te koje ispaštaju i smatraju se glavnim krivcima, a muškarce nitko ne spominje.

Na mjesto krivca poslije muškaraca, dolaze obitelj i prijatelji. Ženu strah od neprihvatanja trudnoće od strane njene obitelji može dovesti do pobačaja, ali i direktno nagovaranje žene dok ne popusti pritisku.

Pod posljednje, ali ne jednako manje krivce navodi liječnike koji su pomagači u samom zahvatu , ali i zakonodavce koji su uopće doveli do toga da pobačaj postane legalan.

Kada se majka odluči na pobačaj jer je njenom djetetu otkrivena deformacija to se osuđuje jednako kao i ostali slučajevi jer je sramotno da je neki život vrijedan samo ako zadovoljava uvjete normalnosti. Ivan Pavao II kod ovakvih slučajeva želi naglasiti da je jedino bitno kod

¹⁰ Ivan Pavao II. *Evangelium vitae.*, 62.

fetusa to što je on ljudska osoba, osoba koja sadrži svoj razum, svijest i sve ono drugo što ga čini osobom :

„ Ljudsko biće se mora poštivati i s njime valja postupati kao s osobom od samog njegovog začeća pa mu se stoga od tog istog časa moraju priznati prava osobe, među kojima je prije svega nepovredivo pravo svakog nevinog bića na život"¹¹.

Situacije koje su rijetke, ali još uvijek se događaju i gdje se mora birati između života djeteta i majke naziva se terapijski pobačaj. To je situacija u kojoj nije moguće oboje spasiti. Crkva i u takvim slučajevima govori veliko ne abortusu. Smatra da nitko treći, odnosno nikakav liječnik ne može odlučiti čiji život će spasiti a čiji neće;

" Ništa i nitko ne može odobriti ubojstvo nedužnog ljudskog bića, zametka ili začetka što god bio, dijete ili odrastao, starac, neizlječivo bolestan ili umirući. Osim toga, nitko ne može zahtijevati taj čin ubojstva za sebe ili za nekog drugog povjerenog njegovoj odgovornosti, niti na nj može pristati izričito ili prešutno. Niko ja vlast ga ne može zakonito nametnuti niti dopustiti." ¹²

Mi smo svi jednaki i nitko nema za pravo odlučivati o nastavku nečijeg života. Iako moralisti smatraju da u ovakvim situacijama spašavanje majke znači dobar izbor i ako je pobačaj put do spasenja majke - on nije moralno loš. No, Crkva to osuđuje i ponovno govori da je pobačaj zlo, ali ako iz njega proizađe dobro on je još uvijek zlo. Također, ako se majka sama odluči na pobačaj radi svoga zdravlja bilo psihičkog ili fizičkog, taj njen korak se smatra egoističnim jer je ona stavila svoje pravo zdravlja iznad fetusova prava na život, a njegovo ima veću važnost nego njeno.

Kada se govori o začetima koji se događaju na nehuman način zbog silovanja, incesta, odnosa s maloumnim osobama govorimo o abortusima koji se čine radi moralne indikacije. Način na koji je došlo do stvaranja začeća je nehuman, ali ono što je nastalo je humano i njemu se ne smije oduzeti život radi situacije u kojoj je nastao. Po Crkvi jedini pravi način zaštite kod takvih situacija i koje u ovakvim trenucima Crkva dopušta jest kontracepcija. U braku kontracepcija nije dozvoljena jer tamo vlada jedan normalan odnos pun ljubavi i davanja dok kod silovanja

¹¹ Ivan Pavao II. Evangelium vitae., 60.

¹² Ivan Pavao II., Evangelium vitae., br.57

toga nema i zato su dozvoljena, no ako do začeća ipak na kraju dođe ono ne smije patiti radi svojih roditelja jer je ono nešto čisto i tek ga čeka život.

4. KONTRACEPCIJA

Danas postoji puno načina kontracepcije, no glavno pitanje jest ako postoji toliko načina zaštite kako uopće i dolazi do pobačaja kao jedinog izlaza? No, prije nego li se dotaknem glavnog pitanja smatram da bih trebala reći što je to uopće kontracepcija i koji su njeni načini. Pod kontracepciju brojimo sve one metode koje nam omogućavaju da spriječimo trudnoću, a neke metode su prevencija i za spolne bolesti, no ja ću se držati njihove zadaće spriječavanja trudnoće.

Postoje razne vrste kontracepcije, a prva o kojoj ću govoriti jest privremena apstinencija koja se prakticira u vrijeme plodnih dana u žena. Ovakve metode spadaju i prirodnu kontracepciju i njihova djelotvornost ide čak i do 80%. Plodni dani žene se mogu odrediti pomoću temperature tijela, odnosno Billingsovom metodom ili kalendarom, sredina menstrualnog ciklusa je razdoblje plodnih dana i to se naziva Knaussova metoda. Ovakve metode su sigurne ako žena ima uredan menstrualan ciklus i kada može pratiti svoje tijelo, no ovakva metoda nije najsigurniji način spriječavanja neželjene trudnoće već je sigurnija ako se do trudnoće želi doći¹³.

Osim apstinencije pod prirodne metode zaštite od trudnoće spada i prekinuti snošaj, odnosno kada muškarac svoj ejakulat izbacuje izvan rodnice i na taj način ne dolazi do kontakta spermija s jajnom stanicom žene

Najpoznatija i najučestalija metoda zaštite je kondom. On spada u mehaničke načine zaštite i osim što sprječava neželjenu trudnoću on je i zaštita protiv spolno prenosivih bolesti. Njegovo korištenje je sigurno u 98% slučajeva. Osim što postoji kondom za muškarce, postoji i za žene i on se naziva femidom i on se umeće u rodnicu i na taj način sprječava neželjenu trudnoću i spolno prenosive bolesti, no za razliku od kondoma za muškarce ženski se ne koristi pretjerano radi kompliciranijeg načina stavljanja, cijene itd.¹⁴

¹³Grimes, DA, Gallo, MF; Grigorieva, V; Nanda, K; Schulz, KF (2004 Oct 18). "Fertility awareness-based methods for contraception.". *Cochrane database of systematic reviews (Online)* (broj 4):

¹⁴ Hamilton R. *Pharmacology for nursing care*: 8 izdanje:2012

Pod mehaničke zaštite spadaju još i dijafragma , maternični uložak ili spirala i one također na svoj način pružaju zaštitu od trudnoće, ali kondom je najzastupljeniji od svih.

Postoje i trajne vrste kontracepcije kao što je sterilizacija. To je metoda koja se može primijeniti i na muškarce i žene, no to je trajno i kasnije do plodnosti je nemoguće doći (u većini slučajeva). Kod žene se čini podvezivanjem jajovoda, a kod muškaraca vazektomijom tj. presijecanjem sjemenih kanala. U Hrvatskoj je ovakva metoda dostupna samo onima s navršениh 35.godina pa nadalje.

Također postoji i način zaštite u obliku tableta:

- a.) kontracepcijskih pilula: to spada pod hormonsku terapiju jer sadrže estrogen i progesteron koji sprječavaju trudnoću. Kod ovakve vrste zaštite žena je podvrgnuta laboratorijskim nalazima mora ih odobriti liječnik jer može doći do stvaranja krvnih ugrušaka i ugrožavanja života.
- b.) hitna kontracepcija tj. pilula za dan poslije: tableta koja se uzima ako je došlo do nezaštićenog spolnog odnosa i ona odgađa ovulaciju u žene. Može izazvati nuspojave, ali kratkoročno - dugoročno ne šteti osobi, a danas više nije potrebno imati recept za ovakvu vrstu kontracepcije već se mogu kupiti u slobodnoj prodaji u ljekarnama.¹⁵

Katolička Crkva odgovara kao veliki protivnik artificijelne kontracepcije – kontracepcijsku metodu privremene apstinencije kod plodnih dana prihvaćaju. Kontracepciju se doživljava jednako kao i pobačaj, a to je sprječavanje stvaranja jednog novog ljudskoga bića. Iako je 21. stoljeće i situacija se polako mijenja Crkva još uvijek ima veliki utjecaj na čovječanstvo čemu ide u prilog priziv savjesti o kojemu ću kasnije govoriti nešto više. U takvim sredinama, mladi radi okruženja u kojem se nalaze (obitelj, prijatelji) i nemogućnosti edukacije o kontracepciji često završe s neželjenom trudnoćom. Također dolazi do stvaranja krive slike o kontracepciji, na primjer kod pilula za dan poslije. Crkva posebno i vrlo oštro kritizira ovaj oblik zaštite.

Crkva se zalaže za apstinenciju, što je isto način sprječavanja nastanka ljudskoga života, kao što su i mehaničke zaštite i zbog toga se smatra da kontracepcije n bi trebalo odvajati jer sve i jedna ima istu ulogu, a to je sprječavanje nastanka novog živog bića, nove osobe¹⁶. No, dok s druge strane imamo i zagovornike kontracepcije, koji smatraju da se na taj način ne ugrožava nastanak života.

¹⁵ Ammer C. Oral contraceptive „The encyclopedia of women's health: 6 izdanje.

¹⁶ Prijić-Samaržija,Snježana: The Moral Status of Contraception and Openness to Procreation.Filozofija i društvo,2012: str. 4-8

Zašto uz veliki broj kontracepcijske zaštite još uvijek ima potrebe za pobačajima je pitanje bez odgovora. U nekim sredinama to je siromaštvo i nemogućnost ljudi da si priušte kontracepciju, također i neznanje o mogućnostima zaštite i strahu od uzimanja kontracepcije radi posljedica. Zato bi bilo potrebno mlade sve više podučavati o vrstama zaštite, kako se one koriste, od čega one štite i njihovu dostupnost omogućiti i onima koju za nju nemaju novaca

5. PRIZIV SAVJESTI

Priziv savjesti je jedna vrlo aktualna tema radi svoje sve češće primjene. No, treba li se tako nešto dozvoliti? Danas sve više liječnika i ljekarnika odbija pružiti medicinske usluge i izdavanje tableta kao što je hitna kontracepcija radi svojih uvjerenja. Što ako se svi počnu pozivati na priziv savjesti, kako će onda ljudi biti u mogućnosti tražiti pomoć? Prije nego li se dotaknem glavnog pitanja smatram da bih ponešto trebala reći i što je to priziv savjesti.

Priziv savjesti je odluka jedne osobe da učini neku svoju obavezu jer se ona krši za njegovim moralnim, etičkim i vjerskim uvjerenjima te osobe :

„priziv savjesti bio bi pravo i odluka pojedinca da izvrši ili odbije izvršiti neku radnju suprotno zakonu , propisu ili nekoj drugoj odredbi jer bi se njeno izvršenje protivilo etičkim, moralnim ili vjerskim uvjerenjima- točnije savjesti te osobe¹⁷“

Priziv savjesti svoje pravo dobiva od članka 18. Opće deklaracije o pravima čovjeka za Ustav Republike Hrvatske. To je pravo čovjeka koji se na taj način želi zaštititi od onoga što mu nalaže zakon ili njegova struka kojom se bavi ,a što se kosi s njegovim vjerskim, etičkim i moralnim načelima. No, da bi priziv savjesti bio legitiman on se mora zasnivati na moralnim načelima pojedinca, a ne radi osobnih interesa ili radi političke lojalnosti.

U demokratskim zemljama sve više se prakticira priziv savjesti jer se želi omogućiti pojedincu da živi i radi u skladu sa svojim uvjerenjima :

¹⁷ Čizmić Jozo., Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“

„Pravo na priziv savjesti temeljno je ljudsko pravo i sastavni je dio slobode mišljenja koje je priznato na međunarodnoj razini, a u praksi se ostvaruje u većini država svijeta¹⁸“

Općom deklaracijom o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava čovjeka i građanina zajamčena je sloboda mišljenja, vjeroispovijesti i života koji ide u skladu s tim slobodama.

Kada se govori o pobačaju, najvažnije je spomenuti priziv savjesti u medicini. Mnogo liječnika se radi svojih moralnih, etičkih i vjerskih razloga osjeća dužnima da pobačaj neće provoditi. Kada liječnik odluči da ne može pružiti medicinsku uslugu iz svih navedenih razloga njegov priziv na savjesti bi trebao biti prihvaćen, priznat i legitiman. U medicini se njihov priziv očituje kao odbijanje izvođenja medicinskih postupaka i on može biti negativan kada je suprotan svijesti zdravstvenih radnika, ali s druge strane ako želi učiniti dobrobit za pacijenta to se naziva pozitivan priziv savjesti.

No, kada se medicinska osoba odluči na priziv ona treba imati legitimne činjenice koje potvrđuju njegovu odluku, a ukoliko osoba ne želi dati svoje razloge ne može se smatrati legitimnim. Iako se čini nepravednim da jedan liječnik zanemari svoju profesiju i kada se za nju odlučio što ona obuhvaća kao dio svoga posla, treba shvatiti da je i liječnik samo čovjek:¹⁹

„Radi svojih etičkih, vjerskih ili moralnih nazora, odnosno uvjerenja zdravstveni radnik se ima pravo pozvati na priziv savjesti te odbiti provođenje dijagnostike, liječenja i rehabilitacije pacijenta, ako se to ne kosi s pravilima struke te ako time ne uzrokuje trajne posljedice za zdravlje ili ne ugrozi život pacijenta, a o svojoj odluci mora pravodobno izvijestiti pacijenta te ga uputiti drugom zdravstvenom radniku iste struke. Priziv savjesti liječnika visoko je prijeporna, paradoksalna odrednica, ali istodobno i prijeko potrebno načelo koje ima svoje opravdanje²⁰„

No, i to opravdanje koje liječnik navodi mora biti legitimno i pacijent u ovakvim slučajevima ne smije patiti nego mu se mora naći stručna i prihvatljiva zamjena. Ovakvo pravo se ne može uzimati olako i ima određena ograničenja jer može patiti osoba, odnosno pacijent koji traži medicinske usluge. U slučaju da dođe do ugrožavanja pacijentovog života liječnik mora snositi

¹⁸ Opća deklaracija UN o pravima čovjeka

¹⁹ Čizmić Jozo., Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“

²⁰ Čizmić Jozo., Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“, str 769.

posljedice. Osobi koja traži određene usluge, liječnik ne smije nametati svoja uvjerenja i svoje stavove koliko god se oni kršili s njegovima. Ako osoba od liječnika traži da se izvede pobačaj ne smije biti osuđivana ili pod pritiskom već je nužno samo iznijeti zdravstvene podatke i činjenice koje su zasnivane na dokazima.

Kada govorimo o pobačaju, mi govorimo o reproduktivnoj medicini, a liječnici koji obavljaju ovu vrstu medicine nazivamo ginekolozima. Ovdje je problem da osim pojave priziva kod obavljanja legalnog pobačaja to se proširilo i dalje (kontracepcija, hitna kontracepcija, postavljanje spirale itd.). Također se osobama ne nudi dovoljno informacija, na primjer sterilizacija i medicinski ulošci jer to sve sprječava nastanak jednog novog živog bića. Problem je taj da liječnici zanemaruju svoje profesionalne obaveze, jer se to kosi sa njihovim najčešće vjerskim uvjerenjima, ali mogu biti i druge vrste i ne žele si tako nešto opteretiti na savjest. Takvih slučajeva imamo i kod djelatnika u ljekarnama. Kako sam već navela kao kontracepcija postoji pilula za dan poslije. Ljekarnici znaju odbiti izdavanje tableta iako postoje u slobodnoj prodaji i mogu se davati bez recepta²¹.

Ne izdavanjem kontracepcije, odbijanjem izvršenja medicinskih zahvata u ovom slučaju pobačaja dovodi se u pitanje i sama zdravstvena zaštita. Iako u Hrvatskoj liječnik ili ljekarnik imaju pravo pozvati se na savjest, još uvijek postoji mišljenje da je žena ta koja odlučuje sama o svome tijelu, o svome zdravlju i ništa joj ne bi trebalo biti uskraćeno. Ustavna prava žene navode da joj mora biti pružena medicinska skrb i to se treba omogućiti na koji god način. Danas je aktualno da se sve više liječnika priziva na savjest. Kako god, trebalo bi se ženi omogućiti da joj se pruži sve što ona traži. Ugrožavanje jednog života radi vjerskih uvjerenja ne bi trebalo dovoditi u pitanje.

6. ZAKONODAVSTVO O POBAČAJU

Pobačaj bi po nekima trebao biti pravo svake žene da može sa svojim tijelom činiti ono što ona želi, dok neki smatraju da je najbitniji fetus i njegovo temeljno pravo života koje mu se ne bi trebalo oduzeti. Nastojat ću pokazati kako zakonodavstvo država u Europi i u svijetu gleda na pobačaj te kakva je situacija u Hrvatskoj kada govorimo o pobačaju.

U većini europskih zemalja pobačaj je zakonski dozvoljen, uvjeti variraju od države do države no u globalu niti jedna nije zabranila pobačaj zakonom. Kod dozvole na pobačaj, fetus se ne

²¹ Čizmić Jozo., Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“

promatra kao osoba do određenog stupnja razvoja, odnosno zemlje vrlo detaljno definiraju do kojeg mjeseca je moguće izvršiti pobačaj, razloge radi kojeg se izvršava itd. Ovisno o razlozima da bi pobačaj bio legalan zemlje možemo podijeliti u 3 skupine²²:

- 1.) Zemlje koje su vrlo stroge po pitanju dozvole pobačaja i dozvoljavaju ga jedino u slučaju ako je ženin život u opasnosti, ako je trudnoća posljedica silovanja ili incesta - pod ovu skupinu spadaju Švicarska i Španjolska.
- 2.) Pod drugu skupinu spadaju one države koje razmišljaju o trudnoći koja bi ženi mogla društveno i gospodarski naškoditi – Velika Britanija, Island, Italija itd..
- 3.) Ako žena sama, po svom izboru, ne želi zadržati trudnoću ove zemlje smatraju da je to dovoljan razlog- Hrvatska, Mađarska, Austrija
- 4.) Pod posebnu skupinu spadaju Sjedinjene Američke Države jer imaju najmanje pravila kod pitanja pobačaja. Kod njih se pobačaj može izvršiti do trenutka kada je moguće da fetus preživi iako je izvan majčina tijela²³.

U većini zemalja trebaju ili potvrde/dopuštenje liječnika ili dopuštenje povjerenstva. Također je zabilježeno da u zemljama koje su više razvijene ima manji broj izvršenja pobačaja u odnosu na zemlje u razvoju. Razlog je kako sam već prije bila navela i financija ne mogućnost ljudi da si priušte kontracepciju te ne obrazovanje stanovništva²⁴.

U Hrvatskoj je pobačaj zakonom dozvoljen od 1978. godine. Žena ukoliko ne želi zadržati dijete može obaviti pobačaj do 10. tjedna začeća koji se po Zakonu može učiniti samo u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama. Sve nakon 10. tjedna trudnoće spada u posebne okolnosti²⁵. Kada se uspoređuje 2017. godina s prijašnjim godinama u analizama pobačaja u Hrvatskoj je manje nego što je bilo.

Neovisno o podacima, siguran način izvršenja pobačaja označava i zdravstvenu sigurnost žene. Nedopustivost pobačaja samo može dovesti do njegova izvođenja u okolini koja nije za to primjerena i tako si žena stavlja svoj život u opasnost: može dovesti do sterilizacije, pa čak i smrti. Ako uistinu dođe do zabrane pobačaja, trebale bi se omogućiti druge stvari poput

²²Baccarini E. i Prijic Samaržija S. *Praktična etika*. Zagreb:2007, str 136-137

²³Baccarini E. i Prijic Samaržija S. *Praktična etika*. Zagreb:2007, str 137-138.

²⁴Štašević I i Ropac D. Statistički podaci o pobačajima u Hrvatskoj- Neke osobitosti i usporedbe.

²⁵http://www.hzjz.hr/Bilten_POBACAJI_2017

edukacije o kontracepciji, financijska pomoć brojim obiteljima, omogućiti ženi da se nakon trudnoće može vratiti karijeri, to bi sve moglo uvjetovati na smanjenje broja pobačaja, no vjerojatno nikada ne bi u potpunost prestalo njegovo izvođenje²⁶.

7. ZAKLJUČAK

Rasprava o pitanju pobačaja vrlo jasno pokazuje koliko je ova tema kompleksna i koliko neslaganja postoji oko ove teme, no i danas ne postoji točan odgovor. Nitko ne može točno odgovoriti na pitanje je li pobačaj moralan ili ne.

Kroz završni rad upoznala sam se s konzervativnom i liberalnom strujom. Niti jedna struja nije kriva ili ispravna i svaka strana iznosi čvrste argumente. Dovodi li nas to da stvarno prihvatimo da odgovor ne postoji i da će rasprava uvijek postojati?

Kada pogledamo konzervativno stajalište ili pokret "za život" oni daju vrlo čvrste argumente koji potkrepljuju ono za što se oni zalažu. Ako stvarno razmislimo svaki čovjek na ovome svijetu ima u sebi jedan neponovljivi genetski kod jer više nikada na ovome svijetu neće postojati osoba koja je po svemu jednaka meni fizički i mentalno. Također, mi jesmo nastali od ljudskih roditelja i to nas čini ljudima. Znači li to da odmah kod začeca stvarno nastaje ljudsko biće/osoba ili kako to smatraju protivnici ovog stajališta da kod začeca ne može već postojati osoba jer ono nema izgrađenu niti svijest, niti racionalnost i dok to ne izgradi na njega ne možemo gledati kao na osobu. Katolička Crkva je vrlo čvrsta u svojim stajalištima toliko da ih čak i nameće neistomišljenicima. Ide toliko daleko da pobačaj uspoređuje s ubojstvom bića koji već postoji na svijetu, koje je vidljivo i koje ima razvijenu i svijest i racionalnost i razumije što se događa oko njega. Također, svoje sljedbenike zastrašuje kaznama i kršenjem Božje zapovijedi koja za posljedicu ima samo jedno, a to je odlazak u pakao. Smatram da je uredu imati svoje stajalište o određenoj temi, pa čak biti i ustrajan u tome no, nije dovoljan način samo "kaznom" dovesti do toga da ljudi slušaju. Za Crkvu nije kriva samo majka već i cijela njena okolina od oca do obitelji jer je nisu odgovarali od takvog čina ili još i gore poticali je na takav čin. Za protivnike pobačaja žena u ovakvoj situaciji ima jednu mogućnost, a to je postati majka osobi koji nosi, a sve ostalo je izvan njene mogućnosti. Kada ostane trudna ona nije ta koja može odlučivati o sudbini svoga djeteta, ona ga samo mora donijeti na svijet. Ukoliko se trudnoća dogodila u zaista nehumanim okolnostima poput silovanja protivnici pobačaja i na

²⁶Prijčić, S. Pobačaj za i protiv. Rijeka:1995, str. 25-26

takve situacije gledaju da fetus nije kriv. Fetus nije kriv što se stvorio u takvim okolnostima, ono je nova osoba sa neponovljivim genetskim kodom i to je nešto što se ne smije prekidati. Ako dođe do situacije da se mora birati život između majke i djeteta radi zdravstvenih okolnosti, protivnici pobačaja smatraju krivim čak i liječnike jer su se miješali u nešto više od njih samih, bez obzira na to što njihovo nemiješanje može dovesti do smrti dvaju života. Također smatraju da su one žene koje učine pobačaj sklonije ovisnostima, bolestima itd.

Pobačaj je zasigurno jedna vrlo teška odluka koju žena donese, a uzroci te odluke ovise o mnogo toga; ako je žena bila primorana pobačiti i to uistinu nije htjela već preko svoje volje ne možemo usporediti sa ženom koja je svjesno otišla pobačiti radi nekih svojih, njoj dovoljno važnih razloga koji su je nagnali na takvu odluku. Smatram da protivnici ne shvaćaju težinu takve odluke kod svake žene koja se odlučila na takav zahvat. Ponovno se vraćam i na nametanje svojih stajališta i to pretežito vjerskih. Svatko ima pravo na svoje mišljenje, ali nitko to mišljenje nema pravo nametati nekom drugom. Ne poštovanje prema ženama koje se odluče za pobačaj najviše se vidi kod prosvjednika ispred bolnica koji riječima ili transparentima nastoje žene "odgovoriti" od takve nehumane odluke.

S druge strane imamo zagovornike pobačaja, oni koji smatraju da je pobačaj temeljno pravo svake žene jer je ona ta koja je odgovorna o svome tijelu i svojim željama. Kroz završni rad vidjeli smo argumente i stavove koji oni iznose i kojima brane život majke u odnosu na potencijalni budući život. Oni ne smatraju fetus osobom od trenutka njegova začeća jer se ono razvija postepeno u majčinoj utrobi. Oni ga ne smatraju osobom jer nema razvijenu svjesnost, racionalnost i mogućnost komunikacije. Također, kako je pobačaj dozvoljen nastoje prikazati kako fetus nije jednak u prvih tri mjeseca trudnoće i poslije. U prva tri mjeseca trudnoće ovdje se radi o nakupini stanica koje ne osjećaju bol tek kasnije dolazi do stvaranja novog ljudskog bića. Upravo radi ne osjetljivosti na bol, pobačaj je dozvoljen u većini zemalja upravo do te granice.

Govorila sam i o kontracepciji i kako smo vidjeli ona može biti prilično učinkovita, ako je ljudima dostupna i financijski, ali i ako su dovoljno educirani da znaju kako se njome koristiti. No, oko toga također postoje polemike; kod protivnika pobačaja i kontracepcija se smatra načinom da se spriječi stvaranje jedne nove osobe. Tome se najviše protivi Crkva koja ne priznaje kontracepciju nego jedino apstinenciju koja bi trebala trajati do braka, a poslije čak više ni ona. Kod kontracepcije se ne bi trebala raditi razlika jer po tome i apstinencija i primjerice hormonska terapija imaju isti cilj: spriječiti neželjenu trudnoću. Tako da smatram da nije uredu raditi razliku i nešto smatrati ispravnim, a nešto neispravnim ako imaju isti cilj samo se provode na drugačije načine. Također, ako je u slučaju silovanja bila korištena kontracepcija

ili u slučaju incestnih odnosa to se neće smatrati grijehom. Nametanje svojih stajališta najviše vidimo u slučaju priziva svijesti jer netko tko je obrazovan i tko je znao što profesija s kojom se želi baviti nosi sa sobom sada ne želi obavljati svoje dužnosti radi svojih vjerskih, etičkih stajališta i na taj način ne pruža osobi koja traži pomoć primjerenu zdravstvenu uslugu. Kad je već dozvoljena mogućnost da se određena osoba prizove na priziv savjesti, morala bi za to imati dobre razloge i ukoliko ona ne želi pružiti uslugu, naći način da se osobi koja traži pomoć ipak pruži zdravstvena usluga, a ne da pati radi nečijih uvjerenja. Odnosno, ako je zakonom dozvoljeno da je pobačaj legalan ili da je hitna kontracepcija dostupna u ljekarnama bez izdavanja recepta onda bi se takav zakon trebao i provoditi.

Na pitanje je li je pobačaj moralan ili ne nikada nećemo dobiti točan odgovor. Na kraju krajeva svaka osoba za sebe može imati svoj moralno ispravan odgovor ; odnosno odgovor koji je u skladu s njegovim načinom življenja i razmišljanja.

Osobno se zalažem za to da svaka žena ima pravo učiniti sa svojim tijelom ono što ona smatra da je najbolje i da joj se za to treba pružiti zdravstvena usluga u kojoj neće morati brinuti za posljedice. Ukinuti pravo na pobačaj ne može nikome dobro donesti jer onaj tko stvarno u tome vidi svoj izlaz bez obzira na razloge on će to učiniti i na taj način samo ugroziti svoj život.

8. LITERATURA

Baccarini E. i Prijić Samaržija S. *Praktična etika*. Zagreb:2007

Prijić-Samaržija, S.1995.*Pobačaj-za i protiv*.Rijeka: Hrvatski kulturni dom Rijeka

Stašević I. i Ropac D. *Statistički podaci o pobačajima u Hrvatskoj- Neke osobitosti i usporedbe*.

Hamilton R. *Pharmacology for nursing care*: 8 izdanje:2012

Čizmić J. *Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“*.

Ammer C. *Oral contraceptive „The encyclopedia of women's health“*: 6 izdanje:2009.

Pavao I.*Evangelium vitae:Evandjelje života*.Zagreb:2003.

INTERNETSKI IZVORI

Metode izvođenja pobačaja < raspoloživo na :

https://hr.wikipedia.org/wiki/Poba%C4%8Daj#cite_note-13>, [pristupljeno 05.08.2019]

http://www.hzjz.hr/Bilten_POBACAJI_2017, [pristupljeno 08.08.2019]